

Rolnummer 1676
Arrest nr. 138/99 van 22 december 1999

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vraag over artikel 17 van het koninklijk besluit nr. 50 van 24 oktober 1967 betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers, gesteld door de Arbeidsrechtbank te Bergen.

Het Arbitragehof,

samengesteld uit de voorzitters M. Melchior en G. De Baets, en de rechters H. Boel, L. François, J. Delruelle, H. Coremans en M. Bossuyt, bijgestaan door de griffier L. Potoms, onder voorzitterschap van voorzitter M. Melchior,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* * *

I. *Onderwerp van de prejudiciële vraag*

Bij vonnis van 10 mei 1999 in zake A. Dieu tegen de Rijksdienst voor Pensioenen, waarvan de expeditie ter griffie van het Arbitragehof is ingekomen op 14 mei 1999, heeft de Arbeidsrechtbank te Bergen de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Is het in overeenstemming met de grondwettelijke beginselen van gelijkheid en niet-discriminatie van de burgers, zoals bedoeld in de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, dat artikel 17 van het koninklijk besluit nr. 50 van 24 oktober 1967 betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers het voordeel van het overlevingspensioen aan de echtgenote die sinds minder dan één jaar is gehuwd met de overleden werknemer, slechts toekent op voorwaarde dat een kind uit dat huwelijk is geboren, zonder datzelfde recht toe te kennen aan de weduwe die onder dezelfde omstandigheden natuurlijke kinderen heeft gehad met de overleden werknemer, die gewettigd zijn door het huwelijk of gewoon vóór het huwelijk werden erkend of waarvan vaststaat dat de overleden werknemer de vader was, maar die het wettelijk verbod dat vóór de afstammingswet van 31 maart 1987 bestond verhinderde te erkennen omdat zij de hoedanigheid hadden van in overspel verwekte kinderen, terwijl de voorwaarden voor de erkenning van de bedoelde kinderen door de overleden werknemer wel zijn vervuld in de zin van de voormelde wet van 31 maart 1987 die in werking is getreden na het overlijden van de werknemer, wiens activiteit als loontrekkende van die aard was dat het recht op een overlevingspensioen kon worden geopend ten gunste van zijn weduwe ? »

II. *De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschied*

O. Bourgeois, die van 1942 tot 1970 architect was in dienst van de Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen (N.M.B.S.), is op 1 juli 1970 met pensioen gegaan.

Op 18 april 1977 laat O. Bourgeois zich scheiden. Hij hertrouwt op 19 september 1977 met A. Dieu, ongehuwd.

Uit het verwijzingsvonnis blijkt dat A. Dieu en O. Bourgeois sinds het einde van de jaren '40 een buitenechtelijke relatie hadden, waaruit twee kinderen zijn geboren, op 14 oktober 1951 en 21 oktober 1956. Die kinderen konden niet door hun vader worden erkend, aangezien het door de wetgeving die in die periode van kracht was, verboden was om in overspel verwekte kinderen te erkennen.

Aangezien O. Bourgeois op 17 januari 1978 overleden is, is de afstamming van vaderszijde van die twee kinderen nooit komen vast te staan. Het wettelijk verbod om in overspel verwekte kinderen te erkennen, werd immers pas door de wet van 31 maart 1987 opgeheven.

Op 29 augustus 1996 dient A. Dieu als weduwe van een werknemer een (derde) aanvraag in voor een overlevingspensioen. In antwoord op die aanvraag weigert de Rijksdienst voor Pensioenen haar het voordeel van het overlevingspensioen met ingang van 1 september 1996, met als reden dat op het ogenblik van het overlijden, de langstlevende echtgenoot minder dan één jaar met de overleden werknemer gehuwd was en dat er geen kind uit het huwelijk geboren was, dat het overlijden niet het gevolg was van een na de datum van het huwelijk voorgekomen ongeval of dat op het ogenblik van het overlijden er geen kind ten laste was waarvoor één van de echtgenoten kinderbijslag ontving.

A. Dieu betwist die beslissing voor de Arbeidsrechtbank te Bergen. De Arbeidsrechtbank, die haar argumentatie volgt, is van mening dat de tekst van artikel 17 van het koninklijk besluit nr. 50 van 24 oktober 1967

aanleiding kan geven tot discriminatie in zoverre hij het een echtgenote die minder dan één jaar met de overleden werknemer gehuwd was, mogelijk maakt een overlevingspensioen te genieten indien er een kind is geboren uit het huwelijk, terwijl hij haar dat recht weigert indien zij samen kinderen hebben die de vader niet heeft kunnen erkennen wegens het verbod dat vroeger van kracht was om in overspel verwekte kinderen te erkennen. De Rechtbank heeft dan ook het Arbitragehof de bovenvermelde vraag gesteld.

III. De rechtspleging voor het Hof

Bij beschikking van 14 mei 1999 heeft de voorzitter in functie de rechters van de zetel aangewezen overeenkomstig de artikelen 58 en 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

De rechters-verslaggevers hebben geoordeeld dat er geen aanleiding was om artikel 71 of 72 van de organieke wet toe te passen.

Van de verwijzingsbeslissing is kennisgegeven overeenkomstig artikel 77 van de organieke wet bij op 17 juni 1999 ter post aangetekende brieven.

Het bij artikel 74 van de organieke wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 3 juli 1999.

De Rijksdienst voor Pensioenen, Zuidertoren, 1060 Brussel, heeft een memorie ingediend bij op 29 juli 1999 ter post aangetekende brief.

Bij beschikking van 26 oktober 1999 heeft het Hof de termijn waarbinnen het arrest moet worden gewezen, verlengd tot 14 mei 2000.

Bij beschikking van 19 oktober 1999 heeft het Hof de zaak in gereedheid verklaard en de dag van de terechtzitting bepaald op 10 november 1999.

Van die beschikking is kennisgegeven aan de Rijksdienst voor Pensioenen en zijn advocaat bij op 19 oktober 1999 ter post aangetekende brieven.

Op de openbare terechtzitting van 10 november 1999 :

- is verschenen : Mr. D. de Bruyn *loco* Mr. M. Leclercq, advocaten bij de balie te Brussel, voor de Rijksdienst voor Pensioenen;

- hebben de rechters-verslaggevers L. François en H. Coremans verslag uitgebracht;

- is de voornoemde advocaat gehoord;

- is de zaak in beraad genomen.

De rechtspleging is gevoerd overeenkomstig de artikelen 62 en volgende van de organieke wet, die betrekking hebben op het gebruik van de talen voor het Hof.

IV. *In rechte*

- A -

Standpunt van de Rijksdienst voor Pensioenen

A.1. De Rijksdienst voor Pensioenen (R.V.P.) is van mening dat door de formulering van de prejudiciële vraag het onderzoek naar de overeenstemming van artikel 17, eerste lid, van het koninklijk besluit nr. 50 van 24 oktober 1967 betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers met de beginselen van gelijkheid en niet-discriminatie, tot twee onderscheiden moet worden beperkt. Die onderscheiden hebben betrekking op de situatie van een vrouw die na minder dan één jaar huwelijk weduwe is geworden van een overleden werknemer wiens activiteit als loontrekkende van die aard was dat het recht op een overlevingspensioen kon worden geopend, en die uit haar relatie met die werknemer een kind heeft gehad. Het eerste onderscheid wordt gemaakt naargelang het kind uit het huwelijk is geboren of buiten het huwelijk is geboren en vóór of tijdens het huwelijk door zijn vader is erkend. Het tweede onderscheid wordt gemaakt naargelang het kind uit het huwelijk is geboren of buiten het huwelijk is geboren en niet door zijn vader kon worden erkend door het verbod dat vóór de wet van 31 maart 1987 van kracht was, om de afstamming van in overspel verwekte kinderen te erkennen. In beide gevallen heeft de weduwe van de overleden werknemer alleen recht op een overlevingspensioen indien het kind uit het huwelijk is geboren.

A.2. De R.V.P. citeert de parlementaire voorbereiding van de wet van 15 mei 1984 houdende maatregelen tot harmonisering in de pensioenregelingen, die de in het geding zijnde bepaling heeft gewijzigd, en leidt eruit af dat de doelstelling van algemeen belang die door de wetgever werd nagestreefd, erin bestond de overheidsuitgaven te beperken. Wat de in het geding zijnde bepaling betreft, onderstreept de R.V.P. dat de gelijkheid tussen mannen en vrouwen wordt opgelegd, dat de voorwaarde van een minimumduur van één jaar huwelijk gehandhaafd blijft aangezien hierdoor bepaalde vormen van fraude kunnen worden vermeden, en dat de mogelijkheden om van die laatste voorwaarde af te wijken strikt bepaald zijn, rekening houdend met de algemene doelstelling van beperking van de overheidsuitgaven. De R.V.P. citeert in dat verband het arrest van het Hof nr. 1/95 van 12 januari 1995 met betrekking tot de pensioenen.

A.3.1. De R.V.P. is van mening dat de objectiviteit van het criterium van geboorte binnen het huwelijk niet in twijfel kan worden getrokken, en dat dit criterium ook redelijk is. Wat het eerste onderscheid betreft, is de onderliggende idee dat er een voldoende sterke band moet bestaan tussen de overleden werknemer en zijn weduwe opdat deze laatste het overlevingspensioen kan genieten. De wetgever heeft geoordeeld dat die band – het kind – binnen het kader van het instituut van het huwelijk moet bestaan. Indien de wetgever het recht op een overlevingspensioen zou hebben toegekend aan de weduwe van wie het kind, buiten het huwelijk geboren, vóór of op het ogenblik van het huwelijk door de overleden werknemer was erkend, zouden immers de risico's van een erkenning uit welwillendheid onvermijdelijk zijn toegenomen. De R.V.P. is verder nog van mening dat de redelijkheid van het onderscheidingscriterium des te duidelijker is aangezien in dit geval het belang van de weduwe, en niet dat van het kind, in het geding is. De regel van gelijkheid en niet-discriminatie zoals hij sinds de wet van 31 maart 1987 wordt toegepast op de kinderen die binnen of buiten het huwelijk zijn geboren, kan in dit geval bijgevolg niet gelden. Het kerngezin dat bestaat uit de werknemer, zijn echtgenote en hun kind en dat na het huwelijk is gevormd, is erkend in het kader van het recht op een overlevingspensioen, terwijl het kerngezin dat vóór het huwelijk is gevormd, dat om budgettaire redenen niet is. De R.V.P. is van mening dat, rekening houdend met het risico van de zogenaamde erkenningen « uit welwillendheid », het onderscheid niet onredelijk kan worden genoemd.

A.3.2. Voor de R.V.P. is het tweede onderscheid eveneens in overeenstemming met het beginsel van gelijkheid en niet-discriminatie. De goedkeuring van de wet van 31 maart 1987 verandert niets aan die vaststelling. Het doet er immers weinig toe dat de overleden werknemer al dan niet de mogelijkheid heeft gehad om zijn in overspel verwekt kind te erkennen, aangezien het overlevingspensioen alleen wordt toegekend indien het kind binnen het huwelijk is geboren.

Zelfs ingeval het eerste onderscheid zou moeten worden beschouwd als niet in overeenstemming met het gelijkheidsbeginsel, zou aldus een onderscheid worden gemaakt tussen de weduwen van wie de kinderen uit het huwelijk zijn geboren of vóór of op het ogenblik van het huwelijk zijn erkend, en de weduwen van wie de – in overspel verwekte – kinderen niet door hun vaders konden worden erkend vanwege het wettelijke verbod dat vóór de wet van 31 maart 1987 bestond. In dat geval zou het onderscheid gegrond zijn op de datum van inwerkingtreding van die wet. Dat onderscheidingscriterium is redelijk, aangezien het de wetgever toekomt de datum van inwerkingtreding te bepalen van een norm die een einde maakt aan een discriminatie. De R.V.P. citeert in dat verband het arrest van het Hof nr. 53/93 van 1 juli 1993.

A.4. De R.V.P. meent verder nog dat het dankzij de voormelde onderscheiden zonder twijfel mogelijk is het nagestreefde doel te bereiken, namelijk de groei van de uitgaven in de pensioenregeling voor werknemers vertragen.

A.5. De R.V.P. is ten slotte van mening dat de genomen maatregelen niet onevenredig zijn ten opzichte van het nagestreefde doel. Aan de fundamentele vrijheden zoals bijvoorbeeld het recht op eerbiediging van het privé-leven en het gezinsleven, vastgelegd in de artikelen 8 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en 22 van de Grondwet, wordt geenszins op buitensporige wijze geraakt. Dat recht houdt immers niet het recht in om een overlevingspensioen te verkrijgen, noch voor een weduwe van wie het kind vóór of op het ogenblik van het huwelijk door de overleden werknemer is erkend, noch voor een weduwe van wie het – in overspel verwekte – kind niet door zijn vader kon worden erkend vanwege het verbod van vóór de wet van 31 maart 1987 om de afstamming van in overspel verwekte kinderen te bepalen.

- B -

Ten aanzien van de betwiste bepaling

B.1. De prejudiciële vraag heeft betrekking op de bestaanbaarheid van artikel 17 van het koninklijk besluit nr. 50 van 24 oktober 1967, zoals vervangen door artikel 107 van de wet van 15 mei 1984, met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

Dat artikel bepaalt :

«Het overlevingspensioen wordt slechts toegekend indien, op de datum van het overlijden, de langstlevende echtgenoot ten minste één jaar met de overleden werknemer gehuwd was. Het huwelijk dient nochtans niet een jaar te duren indien één van de volgende voorwaarden vervuld is :

- er is een kind geboren uit het huwelijk;
- op het ogenblik van het overlijden is er een kind ten laste waarvoor één van de echtgenoten kinderbijslag ontving;
- het overlijden is het gevolg van een na de datum van het huwelijk voorgekomen ongeval of werd veroorzaakt door een beroepsziekte opgedaan tijdens of naar aanleiding van de uitoefening van het beroep, van een door de Belgische Regering toevertrouwde opdracht of van in het kader van de Belgische technische bijstand verrichte prestaties, voor zover de aanvang of de verergering van deze ziekte na de datum van het huwelijk plaatsvond.

[...] »

Ten aanzien van de prejudiciële vraag

B.2. Met zijn vraag verzoekt de verwijzende rechter het Hof de situatie te vergelijken van een weduwe die minder dan één jaar met de overleden werknemer was gehuwd en die moeder is van een uit het huwelijk geboren kind, en die van een weduwe die minder dan één jaar met de overleden werknemer was gehuwd en die moeder is van een kind dat vóór dat huwelijk is geboren en dat door de overleden werknemer is erkend of gewettigd, of van een kind waarvan in feite vaststaat dat het de overleden werknemer als vader heeft, maar waarvan de juridische afstamming door een wettelijke belemmering niet kan komen vast te staan. Op grond van artikel 17 van het koninklijk besluit nr. 50 van 24 oktober 1967 heeft de eerste recht op het voordeel van een overlevingspensioen, terwijl de tweede daar geen recht op heeft.

Het is niet over het vereiste van een jaar huwelijk dat het Hof is ondervraagd.

B.3. De grondwettelijke regels van de gelijkheid en de niet-discriminatie sluiten niet uit dat een verschil in behandeling tussen categorieën van personen wordt ingesteld, voor zover dat verschil op een objectief criterium berust en het redelijk verantwoord is.

Het bestaan van een dergelijke verantwoording moet worden beoordeeld rekening houdend met het doel en de gevolgen van de betwiste maatregel en met de aard van de ter zake geldende beginselen; het gelijkheidsbeginsel is geschonden wanneer vaststaat dat er geen redelijk verband van evenredigheid bestaat tussen de aangewende middelen en het beoogde doel.

B.4. Door een voorwaarde op te leggen van een minimumduur van één jaar huwelijk voor het toekennen van een overlevingspensioen aan de langstlevende echtgenoot van een werknemer van wie de beroepsactiviteit het recht op een dergelijk pensioen opende, heeft de wetgever bepaalde misbruiken willen ontmoedigen, zoals het huwelijk *in extremis*, waarvan de enige bedoeling is het de langstlevende echtgenoot mogelijk te maken het overlevingspensioen te genieten.

B.5. De wetgever heeft uitzonderingen vastgesteld die strikt zijn omschreven en waarbij van het beginsel wordt uitgegaan dat de langstlevende echtgenoot alleen aanspraak kan maken op een overlevingspensioen indien het huwelijk meer dan één jaar vóór het overlijden is

gesloten. Sommige van die uitzonderingen gaan uit van de idee dat in bepaalde situaties de omstandigheden aantonen dat, hoewel het overlijden minder dan één jaar na het huwelijk heeft plaatsgehad, dit huwelijk niet alleen is voltrokken om het overlevingspensioen te verkrijgen.

B.6. Door de geboorte van een kind uit het huwelijk als uitzondering vast te stellen op de voorwaarde met betrekking tot de minimumduur van één jaar huwelijk vóór het overlijden, is de wetgever coherent gebleven met het doel dat hij nastreefde toen hij die voorwaarde aan de toekenning van een overlevingspensioen heeft gesteld. Indien die uitzondering daarentegen zou worden uitgebreid tot de langstlevende echtgenoot die ouder is van een kind dat vóór het huwelijk is geboren, ongeacht of zijn afstamming in rechte dan wel in feite is vastgesteld, zou de doelstelling die erin bestaat misbruiken te vermijden, zoals beschreven in B.4, niet meer kunnen worden nagestreefd. Het criterium van de geboorte van het kind « uit het huwelijk » is bijgevolg niet kennelijk onredelijk.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

Artikel 17 van het koninklijk besluit nr. 50 van 24 oktober 1967 betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers schendt de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet.

Aldus uitgesproken in het Frans en het Nederlands, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, op de openbare terechtzitting van 22 december 1999.

De griffier,

De voorzitter,

L. Potoms

M. Melchior